

САДРЖАЈ

УВОД

I. НАЗИВ И ПРЕДМЕТ УВОДА У ПРАВО	7
II. НАСТАНАК И РАЗВОЈ УВОДА У ПРАВО	12
1. Институције и Увод у право	16
III. ОДНОС УВОДА У ПРАВО И ДРУГИХ ПРАВНИХ И ДРУШТВЕНИХ НАУКА	18
IV. МЕТОД УВОДА У ПРАВО	19
1. Појам метода	19
2. Врсте метода	21

ПРВИ ДЕО

ПРАВНА НАУКА

I. ДРЖАВА, ПРАВО И ПРАВНА НАУКА	33
II. ПРАВНЕ НАУКЕ И ЊИХОВА ПОДЕЛА	36
III. ЈУРИСПРУДЕНЦИЈА, ТЕОРИЈА ПРАВА И ФИЛОЗОФИЈА ПРАВА	38

ДРУГИ ДЕО

ДРУШТВО, ДРЖАВА И ПРАВО

I. ДРУШТВЕНЕ ПРОМЕНЕ	43
1. Еволуција	44
2. Револуција	46
II. ОДНОС ДРЖАВЕ И ПРАВА	47
1. Улога државе у стварању и примени права	47
2. Улога права у организовању и функционисању државе	49
3. Начело хијерархије у држави и праву	50

ТРЕЋИ ДЕО

ДРЖАВА

I. НАСТАНАК И ПОЈАМ ДРЖАВЕ	55
1. Име државе	56
2. Схватања о настанку и развоју државе	56
3. Функције државе	62
4. Држава као друштвена организација и друштвена заједница	63
5. Појам државе	64
6. Кратка напомена о држави XXI века	66
II. ЕЛЕМЕНТИ ДРЖАВЕ	67
- 1. Територија	68

2. Власт	70
2.1. Сувереност	75
2.1.1. Теоријска схватања суверености	75
2.1.2. Државна сувереност	81
2.1.3. Народна и национална сувереност	84
2.1.4. Сувереност у савременим процесима	85
3. Становништво	86
III. ДРЖАВНА ОРГАНИЗАЦИЈА	89
1. Појам државне организације	89
2. Елементи државне организације	91
3. Значај државне организације	93
4. Државни орган	95
4.1. Појам државног органа	95
4.2. Елементи и обележја државног органа	95
4.3. Врсте државних органа	99
IV. ДРЖАВНИ ОБЛИЦИ	103
1. Појам и врсте државних облика	103
2. Облик владавине	105
2.1. Монархија	106
2.2. Република	109
3. Облик политичког поретка	111
3.1. Демократија	111
3.1.1. Посредна и непосредна демократија	114
3.2. Аутократија	118
4. Облик државног уређења	120
4.1. Централизација, децентрализација, аутономија и локална самоуправа	120
4.2. Проста држава	126
4.3. Сложена држава	129
4.3.1. Федерација	129
4.3.2. Конфедерација	132
4.3.3. Стварне заједнице	134
5. Облик државне власти	136
5.1. Начело поделе власти	140
5.1.1. Председнички систем	143
5.1.2. Парламентарни систем	146
5.1.3. Мешовити систем	149
5.2. Начело јединства власти	150
5.2.1. Конвентски систем	152
6. Полицијска и правна држава	153

ЧЕТВРТИ ДЕО

ПРАВО

I. НАСТАНАК И ПОЈАМ ПРАВА	159
1. Проблеми у дефинисању права	159
2. Право као норма и право као факт	163
3. Право као језички процес	165
4. Право као вредност	166
5. Појам права	169
II. ДРУШТВЕНЕ НОРМЕ	173
1. Појам друштвене норме	173
2. Елементи друштвене норме	174
3. Природни закони	175
4. Норма и друштвена стварност	177
5. Врсте друштвених норми	179
5.1. Техничке норме	180
5.2. Подела друштвених норми према санкцији	181
5.3. Обичај	183
5.4. Морал	185
5.5. Норме друштвених организација	187
III. ПРАВНА НОРМА	188
1. Појам правне норме	188
2. Елементи (делови) правне норме	191
2.1. Претпоставка (хипотеза) диспозиције	193
2.2. Диспозиција	194
2.2.1. Појам диспозиције	194
2.2.2. Врсте диспозиција	196
2.3. Претпоставка (хипотеза) санкције	200
2.4. Санкција	206
2.4.1. Појам санкције	206
2.4.2. Врсте санкција	209
3. Врсте правних норми	211
4. Повезивање (хијерархија) правних норми	213
IV. ИЗВОРИ ПРАВА	214
1. Појам извора права	214
2. Врсте формалних извора права	216
V. ПРАВНИ АКТ	220
1. Појам правног акта	220
2. Однос између психичког акта и његове материјализације	223
3. Елементи правног акта	224
3.1. Облик (форма) правног акта	225
3.2. Садржина (материја) правног акта	227

4. Доношење правног акта	228
5. Врсте правних аката	229
6. Општи правни акти	230
6.1. Устав	230
6.2. Закон	238
6.2.1. Законик (кодекс) и кодификација	244
6.2.2. Други општи акти законодавног органа	246
6.3. Уредбе и други подзаконски акти државних органа	247
6.4. Статут и други општи акти општина	248
6.5. Општи акти друштвених организација	248
6.6. Уговори	249
7. Појединачни правни акти	251
7.1. Управни акт	253
7.2. Судски акт	253
7.3. Правни посао	255
VI. ПРАВНИ ОДНОС	256
1. Појам правног односа	256
2. Елементи (делови) правног односа	258
2.1. Субјект права, појам и врсте	258
2.1.1. Физичко лице	260
2.2.2. Правно лице	264
2.2.3. Заступник	267
2.2. Правно овлашћење	269
2.2.1. Субјективно право	270
2.2.2. Надлежност	273
2.3. Правна обавеза	274
2.4. Објект права	275
3. Правно стање (статус, ситуација)	276
4. Настанак, мењање и престанак правних односа	277
5. Правна чињеница	279
6. Застарелост и одржај	280
VII. ПРИМЕНА ПРАВА	281
1. Појам и значај примене права	281
2. Позитивно право	283
3. Важење права (правне норме)	285
4. Непознавање правне норме	292
5. Процес примене правне норме	293
6. Докази, претпоставке и фикције	295
7. Материјални акти	297

VIII. ЗАКОНИТОСТ	298
1. Појам и значај законитости	298
2. Правна снага правног акта	302
3. Правна средства	304
4. Санкције због незаконитости аката	306
5. Правноснажност	307
6. Извршност	308
IX. ТУМАЧЕЊЕ ПРАВА	309
1. Појам, предмет и значај тумачења права	309
2. Врсте тумача права	312
2.1. Тумачење државних органа	312
2.2. Тумачење недржавних субјеката	314
2.3. Научно (доктринарно) тумачење	314
3. Средства тумачења права	315
4. Језичко тумачење	316
4.1. Екстензивно и рестриктивно тумачење	319
4.2. Слободно и везано тумачење	320
4.3. Субјективно и објективно тумачење	320
4.4. Статичко и еволуционистичко тумачење	321
5. Логичко тумачење	322
5.1. Аналогија	324
5.2. <i>Argumentum a contrario</i> (разлог супротности)	325
5.3. <i>Argumentum a maiori ad minus</i> (Закључивање од већег ка мањем)	325
5.4. <i>Argumentum a minori ad maius</i> (Закључивање од мањег ка већем)	326
5.5. Уско тумачење изузетака (<i>Exceptiones non sunt extendendae</i>)	326
6. Систематско тумачење	327
7. Историјско тумачење	328
8. Циљно (телеолошко) тумачење	329
X. СИСТЕМ ПРАВА	330
1. Појам и значај система права	330
2. Елементи (делови) система права	332
2.1. Правна установа	333
2.2. Правна грана	333
2.3. Правна област	334
XI. ВЕЛИКИ ПРАВНИ СИСТЕМИ	338
1. Појам и обележја великих правних система	338
2. Класификација великих правних система	342

ПЕТИ ДЕО

ТЕОРИЈЕ О ПРАВУ

I. РАЗНА ГЛЕДИШТА О ПРАВУ	349
II. АНТИЧКА ГЛЕДИШТА О ПРАВУ	350
III. СРЕДЊЕВЕКОВНА ГЛЕДИШТА О ПРАВУ	353
IV. НОВОВЕКОВНА ГЛЕДИШТА О ПРАВУ	357
1. Природно-правна теорија	357
2. Историјско-правна школа	361
3. Императивна теорија права	364
4. Психолошке теорије	366
5. Социолошке теорије	367
6. Догматичко-нормативистичке теорије	369
7. Радбрухова теорија права	370
8. Правни фактицизам	371
9. Интегрална теорија о праву	375
V. РАЗВОЈ ТЕОРИЈЕ И ФИЛОЗОФИЈЕ ПРАВА У СРБИЈИ	376

ДОДАТАК

I. ЉУДСКА ПРАВА	385
1. Појам и идејни развој	385
2. Правна заштита људских права	388
II. О РАЗЛИЦИ ИЗМЕЂУ ПРИРОДНОГ И ПОЗИТИВНОГ ПРАВА	392
1. Природно право	392
2. Позитивно право	395
НАЈВАЖНИЈА ЛИТЕРАТУРА	397